

Ladislav Malý: Opravdu chceme udržitelný rozvoj?

- CZ24 News | 17. října 2023

Udržitelný rozvoj - jak definovat tato slova? Má se na mysli ekonomický rozvoj života na Zemi, neustálé vyvíjení nových technologií a vědeckých postupů ve výrobě, vymýšlení a vytváření nových a stále dokonalejších sociálních algoritmů pro život lidí, čímž se víc a víc lidé vtěsnávají do schémat a stávají se z nich otroci systému. Ekonomický rozvoj znamená neustálé zvyšování hlavního domácího produktu (HDP) ve všech státech světa za účelem zvyšování životní úrovně lidí. Vzniká tak konzumní společnost, která kolem sebe hromadí stále nové zboží, včerejší vyrobené už je nepotřebné, trh je přesycen, rostou neprodejně zásoby, lidé si ničeho neváží, všude kolem nás se hromadí odpadky. Slepé a bezduché honění se za penězi a úspěchem, za vyšší životní úrovní, s sebou nese vyčerpávání surovinových zdrojů; zprůměrnění krajiny zase rapidní úbytek orné půdy, lesů a spodní vody; v potravinách se stále více objevují jedy, na něž si lidé mají zvykat. A tenhle stav chceme nejen udržet, ale i rozvíjet?

Moje generace je narozená po válce. Rozvoj, který se chce udržet s umanutím jemu vlastního, bych ozřejmil na vývoji rozhlasu, vývoji nosičů signálu veřejnoprávního rozhlasového vysílání. Po válce byly rozhlasové přijímače stále ještě v plenkách, protože se osazovaly tzv. lampy, rádiové přijímače měly tvary velkých krabic. V padesátých letech se postupně i u nás zavádělo vysílání televize a objevovaly se první neforemné televizní přijímače. Pro zajímavost: televizní přijímače se dávaly na poukaz především úderníkům v továrnách na tzv. údernický průkaz... Jak šla doba, tak se trh pozvolna naplňoval televizory, ovšem pouze s černobílými obrazovkami. V šedesátých letech je vystřídaly obrazovky barevné, ve stále větší míře se začaly v radiotechnice používat tranzistory; ve světě, ale i u nás začala v radiotechnice miniaturizace. V letech sedmdesátých se v Tuzexu objevily kapesní kalkulačky, pašovaly se k nám digitální hodinky; ve světě byly vynalezeny čipy, které celkový vývoj a výrobu v elektronice neuvěřitelně rychle eskalovaly a začalo období tzv. digitalizace. Objevovaly se první domácí počítače, v továrnách hrubou a škodlivou práci přejímaly roboti. Digitalizace elektroniky prudce pronikla do všech sfér života lidí. Rozvoj počítačů a později digitálních, tzv. chytrých telefonů přinesl s sebou změnu postoje lidí k životu; všechno jakoby letí kamsi dopředu a nikdo neví, kde se vývoj zastaví. Dnes už máme umělou inteligenci - a co bude dál? Vztahy mezi lidmi se víc a více ochlazují, všude samá masovost a ubíjející reklama -, kladu si otázku: Jsme šťastnější, než byly generace řekněme v třicátých letech dvacátého století?

Zkraje měsíce září se v Praze v Kanceláři OSN konala beseda organizace Společnosti trvale udržitelného života (STUŽ). Organizaci, převážně z řady odborníků profesorů a vědců, ale i příznivců občanů-laiků, založil v devadesátých letech tragicky zemřelý J. Vavroušek; STUŽ vydal Sborník, s názvem Lidské hodnoty a problémy rozvoje civilizace. Můj přítel je členem této organizace, a tak mě na její jednání zatáhl; jako posluchač jsem si tiše sedl do kouta auditoria.

Vpředu za stolem seděli hlavní diskutující, jež nám moderátor představil. Jako účinkující byla představena paní RNDr. J. Dlouhá, vědecká pracovnice, mladý neurochirurg dr. Štěrba, profesor M. Potůček, dále emeritní ekonom a profesor L. Mlčoch vedle něj seděl profesor Balša, z mezinárodních vztahů UK, a konečně dr. V. Bělohradský, profesor z italského Terstu, jinak známý levicový filosof.

Jako první hovořil profesor Potůček. Poukázal na Sborník, který STUŽ vydal, a sice na str. 47, kde je - jak říkal - Vavrouškova tabulka. „Tabulka na jedné straně sečítá pozitivní civilizační hodnoty, jež jsou slučitelné s trvale udržitelným rozvojem, a v jejich kontrapunktu hodnoty, jež nejsou slučitelné s

udržitelným rozvojem civilizace. Na prvním místě za negativní hodnoty Vavroušek jmenuje kořistnický vztah k přírodě“, dodal prof. Potůček.

Jako druhý si vzal sovo prof. Mlčoch. Hovořil o studentech a jejich diplomových pracích, které mají témata jako dobrovolná bezdětnost k záchraně planety. „Rozvoj civilizace formou demografického úpadku“, vyjádřil se prof. Mlčoch, tedy nikoliv rozvoj, nýbrž úpadek. A dále se ptá: „Co bychom měli udržet? Planeta je pro všechny a všechny užívá, ale ne pro hrabivé.“ Dále pak připomněl slova Vavrouškova o dobrovolné skromnosti, které by lidstvo mělo přijmout. S jedním starým františkánem se dohodli, že „...zduchovnění člověka je jediná cesta k smysluplné budoucnosti a přežití s přírodou“.

Další v pořadí hovořil profesor Bělohradský. Poukázal na slova prof. Mlčocha, že je to problém především filosofický. Problém je trend oddělení vědomí od inteligence, nebo inteligence bez svědomí. Podle Marxe – řekl prof. Bělohradský -, lidé řeší takové problémy, které mohou vyřešit. Ale cosi jim brání, aby tak učinili. Tak ku příkladu automobilismus ve městě – dal by se vyřešit hromadnou dopravou, ale proč se tak neděje? Bělohradský nevěří na udržitelný rozvoj, rozvoj je vždycky neudržitelný. Měli jsme hlavy v oblacích, návrat na Zemi znamená smířit se s tím, že nemůžeme být emancipováni od konce věčnosti života, vrátit se k závislosti, která osvobozuje, vrátit se k pozemským zdrojům.

Profesor Balša, jako další řečník, zmínil, že před třiceti lety jsme všichni měli představu, že západní růstová ekonomika je odpovědí na sovětskou kolabující ekonomiku. Tenkrát, říká Balša, – jsme přijali iluzi o udržitelnosti růstu; ovšem růst, tak jak je nastaven, jako nekonečná akumulace je z definice neudržitelný. Stali jsme se obětí iluze, přání bylo otcem myšlenky; teď je třeba si přiznat, že POKROK neexistuje a vrátit se na Zem. Podle prof. Balši, ekologie musí mít v životě primární perspektivu a musí vymezit prostor, v níž se bude ekonomie pohybovat. Naší otázkou musí být pobývání na světě, jak má vypadat, abychom světu neublížili, protože jsme konstituováni světem. Nikoliv tedy produkce statků a nekonečné bohatství. I když nakonec jsem pesimistický, dodal prof. Balša.

Neurochirurg dr. Štěrba reagoval na slova dr. Bělohradského o stáří. Podle dr. Štěrby demografická křivka je neúprosná, přibývá lidí, kteří jsou v neproduktivním věku. Podle Štěrby je třeba se zaměřit na prevenci civilizačních chorob, aby populace byla soběstačná v co největším stadiu stáří.

Zajímavá byla úvaha prof. J. Fanty, našeho předního ekologa, z auditoria. V okamžiku, když peníze, které mají být prostředkem v ekonomice a životě vůbec, se stanou cílem – všechno je v pekle. Ekonomika má stát na třech pilířích: ekologii (příroda), užitečnosti (ekonomika) a kultuře (mravnosti). Ke krizím dochází vždy, když porušíte jeden z těchto aspektů. Na likvidaci našich lesů dokazoval mravní krizi, která se nutně promítá i do ekonomie i ekologie.

Z konference jsem si k své radosti odnesl poznání, že filosofie o udržitelnosti ekonomického rozvoje našich předních kapitánů ve vědě, a tím pádem i ve světě, doznala, že jsou u konce, že k udržitelnosti hrabivosti přesycených průmyslových vyspělých států, schází zdroje. Mám z jejich poznání radost proto, poněvadž jako katolík jsem se před třiceti lety slovnímu spojení rozvoje a udržitelnosti smál a tvrdil, že to je nonsens. Teď mi to samotní vědci potvrdili.

Všiml jsem si ale, že prof. Balša vyjádřil názor, který se stal zaklínadlem v Německu: ekologie musí být primární a vymezit ekonomice prostor. Přesně toto se v Německu dnes děje: zrušili atomové elektrárny, zavírají se uhelné elektrárny, auta přecházejí na elektrický pohon, prý ekologičtější. Jako každá revoluce, tak i tato ekologická s sebou přinese útrapy, bídu a neštěstí, a není naděje na zlepšení života. A tak si myslím, že prof. Balša se svými ekologickými názory je stejně naivní dneska, jako včera.

Druhou poznámku bych měl k neurochirurgovi dr. Štěrbovi, který by spolu s prof. Bělohradským

souhlasil s eutanázií. Jako katolík odmítám eutanázii, protože je to jakýsi druhý pól potratu: jak při potratu, tak při eutanázii zabijíte člověka. Duše v člověku je primární; jako princip života, jež sám Bůh svou nekonečnou milostí daroval oplozené buňce v děloze matky, duše pomalu rýhuje zygotu a vytváří tak nového člověka. A je v moci Boha, kdy tento člověk skončí svůj pozemský běh, nikoliv v rukou lidí. Z toho důvodu je eutanázie zločin, asi jako potrat.

Kdysi dávno, v době rustikální, každý sedlák měl starost o svůj grunt a snažil se předat svůj majetek dalším nastupujícím generacím o poznání lepší a bohatší, než sám od svého táty přijal. Pro nás by měla znít otázka: V jakém stavu příštím generacím odkážeme tento svět?

AUTOR: Ladislav Malý

[ZDROJ](#)